

Araştırma Makalesi / Research Article

Doğal Afet Haberlerinin Medyada Sunumu:6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Örneği

Presentation of Natural Disaster News in Media: The Example of the Earthquake in Kahramanmaraş on February 6, 2023

Rengim Sine Nazlı*, Burak Soylu**

Makale Bilgisi

Alındı: 30.07.2023
Düzeltildi: 06.09.2023
Kabul Edildi: 11.09.2023
Yayımlandı: 30.12.2023

Öz

Medya bilgilendirme işlevi sebebiyle önemli bir bilgi kaynağı konumundadır fakat haberin hızlı ve anlaşılır biçimde ulaştırılmasının yanı sıra doğru ve nesnel bir şekilde aktarılması da önem taşımaktadır. Medya platformları, toplumsal olayları kendi ideolojileri doğrultusunda kitlelere farklı şekilde sunabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında medya platformlarının haberleri sunuş şekillerine farklı ideolojileri temsil eden çeşitli kaynaklardan bakılması, olayların geniş açıdan görülmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, afet haberlerinin medyada sunuş biçimlerine dair bulgular elde etmek ve bütün ülkeyi ilgilendiren konularda medyanın nasıl bir söylem geliştirdiğini tespit etmektir. Bu çalışma gerçekleştirilirken, dilin sosyal bağlamlarda nasıl kullanıldığına, yazılı veya sözlü metinleri ve bu metinlerin üretildiği, yorumlandığı sosyal-kültürel bağlamları ideolojik açıdan analiz etmeye yarayan söylem analizi yönteminden yararlanılmıştır. Bu çalışmada Yeni Şafak, Yeni Çağ ve Evrensel gazetelerinde 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi sonrası yer alan deprem haberleri ele alınmış ve incelenen gazetelerde sahip oldukları farklı siyasal ideolojilerin de doğrultusunda haberlerinde kullandıkları söylemlerde farklılıklar olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afet, Doğal Afet Haberciliği, Söylem Analizi, Yazılı Basın

Article Information

Received: 30.07.2023
Revised: 06.09.2023
Accepted: 11.09.2023
Published Online: 30.12.2023

Abstract

The media is an important source of information due to its informative function, but it is also important to convey the news in an accurate and objective manner as well as to deliver the news quickly and understandably. Media platforms can present social events to the masses differently in line with their own ideologies. From this point of view, it is important to look at the way media platforms present news from various sources representing different ideologies in order to see the events from a wide perspective. The aim of this study is to obtain findings on the ways in which disaster news is presented in the media and to determine what kind of discourse the media develops on issues that concern the whole country. In this study, the discourse analysis method, which serves to ideologically analyze how language is used in social contexts, written or oral texts and the social and cultural contexts in which these texts are produced and interpreted, was used. In this study, the earthquake news in Yeni Şafak, Yeni Çağ and Evrensel newspapers after the 6 February 2023 Kahramanmaraş earthquake were discussed and it was revealed that there were differences in the discourses they used in their news in line with the different political ideologies they had in the newspapers examined.

Keywords: Natural Disaster, Natural Disaster Reporting, Discourse Analysis, Print Media

*Doç. Dr, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi, rengimsine@ibu.edu.tr, 0000-0001-9784-766X

**Doktora Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İletişim Bilimleri, burbar92@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4848-051X

1. Giriş

Afet en genel tanımıyla, insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, gündelik yaşam faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak, insan topluluklarını etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkân ve kaynaklarını kullanarak altından kalkamayacağı, üstesinden gelemeyeceği doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylardır. (Ergünay, 2009:3). Eğer yaşanan olay, kişilerin veya toplulukların yaşamlarında bir bozulma, değişme gibi etkiler yaratmıyorsa bu olaya afet denilmemektedir. Depremler, sel felaketleri, volkanik patlamalar, çığ düşmeleri, hortumlar, toprak kaymaları gibi birçok doğal afet bulunmaktadır. Doğal afetler, ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye farklılıklar göstermektedir. Örneğin; Türkiye’de aktif bir yanardağ bulunmazken, İtalya, İzlanda gibi ülkelerde zaman zaman volkanik yanardağ patlamaları görülmektedir. Türkiye’de ise en yaygın görülen doğal afetler, depremler ve sel felaketleridir.

Türkiye, yakın zamanda tüm toplumu etkileyecek depremlere tanık olmuştur. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde, birçok vatandaş hayatını kaybetmiş ve yüzbinlerce vatandaş yaralanmıştır. Bu deprem, sadece bölgesel olarak değil ulusal anlamda da sonuçlar doğurmuştur. Hemen akabinde ulusal olarak birlik ve beraberlik ortamı oluşmuş ve depremzedelerin yaraları sarılmaya çalışılmıştır. Yaşanan bu depremler, uzun bir süre kamuoyunda yer almış ve vatandaşlar, o bölgelerde yaşanan gelişmeleri medya organlarından yoğun bir şekilde takip etmişlerdir. Televizyon, internet, gazete gibi medya platformlarında deprem bölgelerinde yaşanan olaylara ilişkin haberler yayınlanarak vatandaşlar bilgilendirilmeye çalışılmıştır.

Netice itibarıyla doğal afetler, yaşandığı bölgede büyük etkiler yaratmaktadır. Yaşanan felaketin türü, büyüklüğüne göre afetin yaşandığı bölgedeki canlılar etkilenmekte, mal ve can kayıpları ortaya çıkabilmektedir. Ancak ne yazık ki Ulusal olarak bütün ülkeyi ilgilendiren doğal afetlerde dahi medya organları yayınladıkları haberlerdeki mesajları kendi ideolojileri doğrultusunda hazırlayabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, farklı mülkiyet yapısı ve siyasal ideolojilere sahip medya kuruluşlarının yaşanan doğal afet karşısında medya içeriklerini nasıl kullandığını tespit etmektir. Bu bağlamda, medya organlarından yazılı basın tercih edilmiştir. Yazılı basının en temel aracı gazeteler, ideolojileri yayma konusunda önemli bir yer tutmaktadırlar. Bu çalışma, 6 Şubat 2023 depremleri sonrası yazılı basında yer alan haberlerin sunuş şeklinde farklılıkları tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Yazılı Basında Afet Haberciliği

Afetler, yaşandığı ülkede büyük problemlere yol açan ve etkileri ulusal çapta olabilen olaylardır. Türkiye, depremlerle, sel felaketleriyle dönemler boyunca karşılaşmış ve karşılaşmaya da devam edecektir. Medya, bu gibi dönemlerde iletişimin kesintisiz ve doğru bir şekilde yaşanabilmesi adına çok önemli bir göreve sahiptir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri örneğine bakıldığında, birçok insan medya platformlarından bölgede olan gelişmeleri takip ederek bilgi edinmiştir.

Afet haberciliği; olağanüstü durumlarda medya platformlarının içeriklerinde uyguladığı ve dikkatli bir şekilde yürütülmesi gereken bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle etkilerinin büyük olduğu doğal afetler yaşandığında, medya kuruluşlarının çalışanları gazetecilik etiklerini de ön plana tutarak davranmalı ve toplumun bilgilenebilmesi için gerekli adımları atmalıdırlar. Geleneksel medya düşünüldüğünde, televizyon, gazeteler, radyo gibi kitle iletişim araçları tek yönlü bir iletişim sağlamaktadır. Yeni nesil teknolojilerle birlikte ortaya çıkan sosyal medya platformları da kriz dönemlerinde önemli işlevlere sahiptirler. Bu platformlardan yapılan paylaşımlar hızlı bir biçimde yayılmakta ve yetkililere ulaştırma konusunda büyük adımlar atılabilmektedir. Geleneksel medya, hem doğal afet öncesi hem de doğal afet sonrası medyanın haberleşme ve eğitim işlevleri açısından büyük öneme sahiptir. İnsanlar, bu platformları takip ederek bilgilenebilmekte, toplumsal adımlar atmaya ve yardım etmek üzere bir araya gelmektedirler. Bu noktada, hem karışıklığı önlemek hem de doğru şekilde iletişimi sağlamak büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu gibi dönemlerde yanlış ve eksik bilgilerde sıklıkla dolaşmaktadır (Soydan ve Alparslan, 2014:60).

Afet yaşandığında afet gazeteciliğinin en yaygın görevleri arasında; vatandaşların tedbirli olmasını ifade etmek, olayın ne olduğunu belirtmek ve sonrasında yaşanan olaylar hakkında rapor vermektir. Kitle iletişim araçları, afet öncesi ve afet sonrası iletişimde her zaman önemli bir rol oynamaktadır. Afetlerle ilgili bilgileri topluma iletmek, gazetecilerin ve medya kuruluşlarının en önemli rolüdür (Quarantelli, 1991:23). Toplumsal krizler süresince medya, kitlelere ulaşmak adına en iyi mekanizmadır. Medya, özellikle acil bir durumun ilk saatlerinde veya ilk günlerinde önemli bir görev üstlenmektedir. Twitter, Instagram gibi sosyal medya platformları, gittikçe önemini artırmakta ve iletişimin hızlı bir şekilde sağlanması adına kritik bir sorumluluk üstlenmektedirler. Bununla birlikte, geleneksel medya özellikle televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçları hâla geniş oranda takip edilmektedirler. Bazı durumlarda geleneksel medya araçları, halkın birçok kesimin ulaşmanın en iyi yolu gibi görünmektedir (Reynolds ve Seeger, 2014:160).

Medya, halkın potansiyel tehditlerin farkına varmasına, kişisel veya aile olarak olası bir felakete karşı hazırlık yapma konularında görev üstlenmektedir. Medya, yayınlacağı içeriklerle birlikte vatandaşları afet sonrası hizmetler hakkında bilgilendirmekte ve afet sonrası atılacak adımlar hakkında kriz planlaması için uygun

bir ortam sağlamaktadır. Geniş bir perspektiften bakıldığında medya, toplum için afetler hakkında bir anlatı oluşturmada kilit bir rol oynayabilmektedir (Houston vd, 2012:619). Yeni medya teknolojilerinin çeşitlenen ve ağa bağlı olan dünyası, afetler, medya ve gazetecilik alanında da yeni sorular ortaya çıkarmıştır. Bunlar halk katılımı ve ifade biçimleri olarak söylenebilir. Dijital medya, yaşanan felaketleri daha görünür kılmakta, bu afetler karşısında insanların iletişime geçmesine olanak vermekte ve yardımlar düzenlemesine olanak sağlamaktadır. Gazetecilik alanında, dijital teknolojilerin felaketlerin görünürlüğünü geliştirip, daha demokratik bir ortam sağlayıp sağlamadığı, sağlıyorsa bunu nasıl geliştirdiği şeklinde yeni bir soru ortaya çıkmıştır. Yeni medya uygulamaları, yeni tanıklık biçimleri ortaya çıkartmış ve bu tanıkların yelpazesini hem profesyonel gazetecilerden hem de amatör kişilerden ortaya çıkmasını sağlayarak geniş bir kamusal alan yaratmıştır (Pantti, 2019:5-6).

Doğal afet haberlerinde genel olarak afet çeşidine bağlı haberin aktörü olarak ilgili bilim dalı uzmanlarının, afetzedelerin, yardım organizasyonlarının ve siyasal seçkinlerin yer aldığı görülür. Popülerliği yüksek olan kişilerin yer aldığı doğal afet olaylarının haber değeri yüksek derecede olmaktadır Doğal afetlerin yaratacağı dramatik etkiler sebebiyle karmaşa durumları, gerilimler, kaos, gözyaşı, ekonomik sıkıntılar gibi durumlar afet haberlerinin değerini daha fazla yükseltmektedir. Doğal afet haberleri haber programlarının yapıtaşlarıdır. Ölenlerin sayısı belirtildiği ya da enkaz görüntüleri gösterildiği bu habercilik türünde halkın birbirine daha çok kenetlenerek medyaya yöneldiğini söylemek mümkündür. Nitekim normalin dışına çıkıldığı için haber ilgi çekici hale gelmektedir. Doğal afetlerde kaçınılmaz unsurlar olan gözyaşı, öfke ve acı görüntüler sunan fotoğraflar kamu gündeminde medyayı güçlü kılmaktadır. Haberlerde sözcüklere fazla önem verilmemekte ve fotoğraflar daha ön plana çıkarılarak kitlelere sunulmaktadır (Koç, 2006:86). Doğal afet zamanlarında yapılacak haberlerde etik değerlere dikkat edilmeli, gazetelerde paylaşılacak fotoğraflar hususunda toplumu korku duygusuna hapsedecek fotoğraflardan kaçınılmalı ve aynı zamanda kişilerin haklarına da saygı duyulmalıdır.

Kriz veya felaketin yaşandığı toplumlarda, olaylardan haberdar olan izleyicilerin ilk tepkileri endişe ve güvensizliktir. Kriz ya da felaketin duyulması ile birlikte oluşan endişe ortamında kamuoyu, yaşanan durumun “gerçekte ne olduğunu” anlayabilmek ve içinde bulunduğu belirsizliği giderebilmek için enformasyona ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla büyük afetlerin yaşandığı durumlarda haberciliğin toplumsal önemi katlanarak artmaktadır. Kamuoyu, yaşanan büyük bir afetten sonra etrafta dolaşan, kaynağı belli olmayan bilgilere inanabilir. Dolayısıyla toplumun çok büyük bir kesiminin, krizin ilk safhalarında eriştiği haber ve bilgileri eleştirel bir süzgeçten geçirip değerlendirmesini ya da öğrendiklerinin geçerliğini sınamasını beklemek gerçekçi değildir. Afet koşulları, ortalıkta dolaşan kulaktan dolma söylentilerin, kimi izlenimlerin ve tanıklıkların, manipülasyon amaçlı konuşmaların ve aktarımlarla bir tür bilgi kirliliğinin türemesine olanaklı zamanlardır (Çatlı ve Taş, 2010:239). Kriz açısından belki de en önemlisi, krizi ortaya çıkarabilecek nedenleri önceden tespit edip gerekli önlemleri alabilmektir. Doğal afetlerin neden olduğu krizleri önceden belirlemek olanaksızdır. Ancak, krize müdahale ve krizin etkilerinin giderilmesi için önlemler önceden alınabilir (Demirtaş, 2000:367). Medya kuruluşları da bünyesinde çalıştırdığı muhabirlere, çalışanlarına bu gibi olaylarda nasıl davranmaları gerektiği hakkında eğitimler vermeli, kriz durumlarına hazırlıklı şekilde yetiştirmelidirler. Doğal afetlerin yaşandığı zamanlar, tam bir kriz ortamı olduğundan kurum içi iletişim de ayrıca çok önemli bir yer tutmaktadır.

Kriz durumlarında neler yapılması gerektiği ile ilgili koşullar, enformasyon toplama, ilgili kişi ve kuruluşlardan olabildiğince hızlı bir şekilde bilgi edinme ve bunları habere dönüştürme telaşı içindeki haberciler için de geçerlidir. Dolayısıyla toplum, medya ve devlet kuruluşları arasında düzenli ve geçerli olgulara dayalı bir iletişimin tesis edilebilmesi gerekmektedir (Çatlı ve Taş, 2010:240). Gazeteciler, doğru bilgiyi güvenilir kaynaklara onaylatmalı ve sonrasında gazetelere servis ederek vatandaşlarla paylaşmalıdırlar. Bu açıdan bakıldığında, yetkili kurum ve kişilerden doğru bilgileri felaketler sırasında almak mühimdir. Devlet kuruluşları ile medya ortak bir biçimde çalışarak kamuoyunun aydınlanması sağlanabilir.

Yapılan bir çalışmaya göre, doğal afetlerde yaşanan iletişim problemleri, koordinasyon ve yönetim bazında gösterilen zafiyetler sonucu olarak medya da doğal afetlerde idealden uzak bir biçimde konumlanmaktadır. Türk yazılı basınında en fazla doğal afetlerle ilgili haber, Türkiye'nin deprem bölgesinde yer alması ve yaşanan depremlerin çok sayıda can ve mal kaybına neden olmasına paralel olarak, depremler ile ilişkili yapılmaktadır. Yine aynı araştırma sonuçlarına göre Türk yazılı basınında doğal afetlerle ilgili haberlerin, çok sayıda can ve mal kaybına yol açması, sosyal ve kültürel anlamda etkilerinin fazla olması halinde yazılı basının gündeminde daha fazla yer aldığı belirlenmiştir (Toker, 2016:271-272). 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler, hem şiddeti açısından hem de yarattığı etkiler bakımından Türkiye'de büyük yıkıcı sonuçları olmuştur. Sosyal, kültürel, ekonomik açıdan büyük zararlar veren depremler, yazılı basında da uzun süre gündemde kalmıştır.

Olağanüstü Durumların Medyada Sunumu

Olağanüstü durumlar yaşandığında, toplumlarda kaoslar, gerilimler yaşanabilir. Ulrich Beck, günümüzde ortaya çıkan riskleri önceki çağlarda görülen yoksulluk ve sağlık risklerinden farklı olarak görmekte, bunları

ekolojik ve ileri teknoloji riskleri şeklinde oluşan ve bütün dünyadaki yaşamları tehdit eden riskler olarak tanımlanmaktadır. Ekoloji, kimya ve genetik mühendisliği ile ilgili riskler karar verme aşamaları sonucunda ortaya çıkmıştır ve günümüzdeki tehlike ve tehditler, başka nesnelere ya da canlılara atfedilemez. Kararlar sonucunda ortaya çıkan riskler denetlenmemektedir. Zaten denetlemek için oluşturulan mevcut kurallar ve denetim sistemleri de başarısız olmaktadır. Alınan kararların sonucuna bağlı yıkım ve tehdidin ortaya çıkışı, ortaya çıkan belirsizliğe egemen olma iddiası, risk toplumunu diğer çağlardan ayırmaktadır (Çuhacı, 2012:136-139). Risk toplumunun bireyleri risk konusunda duyarlı ve bilinçlidir ve risklerle artık gündelik hayat içinde ilgilenirler. Tükettikleri yiyecekler, içecekler, soludukları hava gibi çevre ve yaşam koşulları günlük yaşamın bir parçası olarak risk taşımaktadır (Yıldırım, 2008:78). Günümüzde yaşanan riskler, aslında ihmalkarlığın da verdiği durumların bir sonucudur.

Ekolojik felaketler, nükleer kazalar ve savaşlar vb. gelişmeler düzenli ve rahat yaşam olanaklarına sahip olmayan toplumları da etkilemektedir. Bir anlamda risk toplumu sanayi toplumunun küresel boyuta dönüşmesidir. Beck, bu durumu dünya risk toplumu olarak görmektedir. Beck, dünya risk toplumunda küreselleşen risklerin herkesi etkilemesini eşitsizlik olarak kabul eder. Zengin ülkeler ile yoksul ülkeler arasında riskler ile karşı karşıya kalmaları bakımından belirli bir fark yoktur fakat nimetlerin paylaşımında ise büyük fark vardır (Soydemir, 2012:78).

Deprem çoğunluk tarafından özel bir risk değil de kamusal olarak bir tehdit olarak algılanmaktadır. Deprem riski, şimdiki zamandan ziyade geleceğe ait bir tehdit oluşturduğundan sosyal bir sorun olarak görülmemekte ve üzerinde fazla durulmamaktadır. Deprem oluşumu, kontrol edilemeyen gayri şahsi güçlerin denetimi altındaki bir alan olarak görülmektedir. Bu durumda da depremin etkilerini azaltma konusunda inatçı bir eylem takınılmamaktadır (Yıldırım, 2008:84).

Olağanüstü durumlarda habere ve bilgiye ulaşmak normalde olduğundan daha zor bir hâl almaktadır. Normal zamanlarda zaten zor olan doğru bilgiye ulaşmak, olağan dışı zamanlarda daha da zorlaşmaktadır. Diğer taraftan gelişen iletişim teknolojileri sayesinde bilginin akışı hızlanmış ve dolayısıyla habercilik ve haber aktarımının saniyelerle yarışıldığı bir durum meydana gelmiştir (Çağlak, 2020:69). Olağanüstü durumların tür ve sayısındaki artış, bu durumlardan etkilenen aynı zamanda çözümün parçası olan birey ve kurumlara daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Günümüzde yaşanan sorunlar sadece bir bölge ve bölge insanını değil, küresel bazda pek çok kişi ve kurumu etkilemektedir. Nüfus yoğunluğuna bağlı olarak kitlesel ölümler yaşanabilmekte, küresel ekonomik krizler ortaya çıkabilmektedir (Koç Akgül, 2017).

Medya, doğal afetleri çoğunlukla izlenme oranlarını artırmak için dramatize ederek aktarmaktadır. Doğal afet haberleri sonucunda toplumda büyük bir moral çöküşü yaşanmaktadır. İnsanlar kendilerine acıyarak haberleri takip etmektedir. Güvenin kaybolması, inandırıcılık krizi ile birlikte doğal afet haberlerinin odak noktasında çeşitli konularda uzman bilim adamlarının medya platformlarına katıldığı ve onların görüşleri ifade edilerek kamuoyuna bilgiler aktarıldığı görülmektedir. Doğal afetlerde somut tespitler ve çözüm önerileri, yerini dramatik sahnelerle döven kadere isyan eden insanlara bırakılmaktadır. Afet senaryoları bir süre tartışılmakta ve daha sonrasında ise kısa bir süre sonra unutulmakta, bir diğer doğal afet yaşanınca da aynı durumlar tekrarlanmaktadır (Koç, 2006:87). Yapılan bir araştırmanın sonucunda, medyanın olağanüstü durumlar oluştuğu anda kamuoyunu haberdar ettiği ve istediği takdirde yoğun olarak yaşanan felaketi gündemde tuttuğu görülmektedir. Olağanüstü durumlar yaşanmadan önce, medya organlarında bu konular üzerinde fazla konuşulmamaktadır. Deprem, sel, terör ve trafik kazaları ölü ve yaralı sayısı paralel sansasyonel söylemler, haber değeri yüksek konulardır. Olağanüstü durumun yaşandığı ilk günlerde haber sayısı en üst düzeye çıkarken, olayın boyutuna göre üç günden sonra haber sayılarındaki yavaş yavaş düşüşle birlikte yaşanan olayın medya için önemini yitirdiği belirlenmiştir (Koç Akgül, 2017:43). Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerin şiddeti ve etkilerinin büyük olması nedeniyle Türk kamuoyunun gündemi, yaşanan depremlere ve olası deprem senaryolarına yoğunlaşmıştır. İfade edildiği üzere etkilerinin büyük olması sebebiyle yazılı basında, yaşanan depremler ile ilgili günlerce haber yapılmıştır.

Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerine Yönelik Söylem Analizi

6 Şubat 2023 tarihinde ilki saat 04.17’de ikincisi de 13.24’te merkez üssü sırası ile Kahramanmaraş’ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde iki deprem olmuştur. Yaşanan ilk depremin şiddeti 7.7 mw, ikinci depremin şiddeti ise 7.6 mw olarak belirlenmiştir. Kahramanmaraş merkezli yaşanan iki deprem, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ’da da çok şiddetli hissedilmiş ve ağır hasarlara neden olmuştur.

Yaşanan depremler sonucunda on binlerce kişi yaşamını yitirirken yüzbinlerce kişi de yaralanmıştır. Bu depremler sonucunda binlerce bina yıkılmış veya oturulamayacak hâle gelmiştir. Bölgede yaşayan vatandaşlar tarafından batıya doğru göçler meydana gelmiş ve ulusal bazda bir etkilenme söz konusu olmuştur. Türkiye’de yaşanan depremler başta Suriye olmak üzere Lübnan, Kıbrıs, Irak, İsrail, Ürdün, Mısır’da da hissedilmiş ve aynı fay hattı bu ülkeleri de etkilemiştir. Kahramanmaraş merkezli yaşanan depremler, Türkiye tarihinde 1939 Erzincan depreminden sonra yaşanan en büyük ikinci deprem olarak tarihe geçmiştir. Aynı zamanda bu depremler, dünya üzerinde yaşanan en şiddetli depremler arasında da yerini almıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Tipik olarak söylem çalışmaları üç ana boyutun tanımını sağlamaya çalışmaktadır; dilin kullanımının inançları ve etkileşimi nasıl etkilediği ya da etkileşimin yönlerinin insanların konuşma şeklini nasıl belirlediği veya inançların dilin kullanımını ya da etkileşimleri nasıl belirlediği üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca söylem analizleri, dilin kullanımı, inançlar ve etkileşim arasındaki ilişkileri açıklamaya yarayan bir yöntemdir (Van Dijk, 1997:2). Söylem analizi, gündelik hayatta pek çok alanla ilgili metinler aracılığıyla verilen bilgilerin zihinsel süreçlerden geçirilerek, metinlerin dilsel yapısından yola çıkarak yeniden okumaların, anlamlandırmaların, açıklamaların ve yorumlamaların yapılmasına olanak tanıyan bir duruma karşılık gelmektedir (Çalışır, 2020:7-8).

Söylem analizi, 1960'ların ortalarından 1970'lerin ortalarına kadar antropoloji, etnografi, sosyoloji, bilişsel ve sosyal psikoloji, şiir bilim, retorik, stilistik, dilbilim, göstergebilim ve beşeri ve sosyal bilimlerdeki diğer disiplinler arası metnin ve konuşmanın yapıları, işlevleri ve işlenişinin sistematik olarak incelenmesiyle ilgilenen yeni bir disiplinler arası çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır (Van Dijk, 1988:18). Van Dijk'çı söylem çözümlemesi, makro ve mikro düzeyde gerçekleşmektedir. Makro düzey çözümlemesinde metnin paragrafları birer cümle olarak ifade edilmekte ve hemen ardından bu cümleler birkaç cümleye çevrilmekte ve en sonunda da tek bir cümleye indirgenerek metnin ne anlama geldiği ortaya açıkça konmaktadır. Metnin ses, sözcük, cümle yapısı ve anlamlarını barındıran mikro yapıda söylem şekli ele alınmakta ve aynı konunun farklı bir biçimde nasıl ifade edildiği üzerinde durulmaktadır (Devran, 2010:65). Söylem analizcilerinin ortak fikri doğrultusunda söylem, bir dil kullanım biçimidir. Çünkü bu hala belirsizdir ve yeterli değildir. Onlar aynı zamanda daha geniş uygulamalarda çok daha belirli olan söylem kavramını oldukça kuramsal bir şekilde tanıtır. Onlar dili kim, nasıl, niçin ve ne zaman kullanır diye belirtilen görüşe diğer önemli olan bileşenleri de dâhil etmek isterler (Elbirlik, 2015:172). Söylem analizine tabii tutulan metinler, bireylerin herhangi bir tahakküme gerek kalmaksızın hegemonik düzlemde inşa ettiği düşünce temellerinin belirleyicilerini makro ve mikro yapılara dayandırarak analiz edilmektedir (Sarı ve Sine Nazlı, 2022: 157).

Medyada ideolojik anlamda dil ve söylem ilişkisine de değinmek gerekmektedir. İdeoloji denildiğinde akla ilk gelen isimlerden bir tanesi olan Althusser'in, ideoloji kavramının şekillenmesinde Gramsci, Lenin, Marx gibi düşünürlerin etkisi büyüktür. Althusser'e göre ideoloji, kişilerin kendi varlık durumları ile yaşadığı hayali ilişkilerdir. Althusser, ideolojinin yanlış bilinç şeklinde tanımlanmasına karşı çıkmaktadır. Çünkü ona göre ideolojiler bireylerin zihinleri tarafından üretilmezler. Althusser, ideolojilerin kiliseler, okullar ve medya gibi kurumlar tarafından üretildiğini ve yayıldığını ifade etmektedir (Yaylagül, 2019:115). Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları adlı çalışmasında, ideolojiyi toplumsal ve siyasal roller üstlenmiş zihinsel bir tasarım olarak ifade etmektedir. Althusser'e göre, ideolojiler mevcut toplumsal durumların devamı için kullanılmaktadır. Althusser, ideolojinin etki alanını belirlemek ve nasıl nüfuz ettiğini açıklamak için devletin ideolojik aygıtları adını verdiği kurumlara odaklanmaktadır (Althusser, 2008).

Günümüzde ise medya ve eğitim kurumları en önemli ideolojik aygıtlar olarak gözükmektedir. Bu kurumlar sistemle uyumlu bir şekilde çalışarak işgücünün yeniden üretimine katkılar sağlamaktadır. Toplumsal formasyonların sürekliliği muhakkak sağlanmalıdır. Sürekliliğin sağlanması için yapılan üretim faaliyetleri için, emek gücünün yeniden üretimi sağlanmalıdır. Emek gücünün sağlanmasında ise iki önemli nokta bulunmaktadır. Hem nitelik açısından hem de itaat etme açısından emek gücünün bu şekilde üretilmesi sağlanmalıdır. İşçilerin yeniten üretimi ile beraber, bu işçilerin kurallara itaat etmeleri de yeniden üretilmelidir. Üretim ilişkilerinin yeniden üretimi ise devlet iktidarının devletin aygıtlarını kullanmasıyla sağlanmış olacaktır. Yeniden üretim, devletin aygıtları arasından ortak bir çalışma yapılarak başarılı şekilde gerçekleştirilir. Devleti yöneten sınıfın, devletin baskı aygıtlarına sahip olması aynı zamanda devletin ideolojik aygıtlarına da sahip olduğu anlamına gelmektedir. Çünkü ideolojik aygıtları elinde bulundurmayan sınıfın egemenliğinin de uzun süremeyeceğini kestirmek doğru bir düşünce olmaktadır. Asıl olarak devletin egemenliğini üreten aygıt, devletin ideolojik aygıtlarıdır (Güngör, 2001:229). Bu bağlamda medya kuruluşları toplumun kanaatini yeniden oluşturmak yönünde siyasal iktidarın ideolojisini yeniden üreterek haber söylemlerine bu ideolojileri serpiştirmektedir (Balcı vd, 2022: 45).

Medyanın ideolojik olduğu iddiası, onun anlamı inşa ettiği görüşünü savunmak anlamına gelmektedir. Medya, insanların kendi dünyalarının farkına vardıkları bir alan imkanı sağlamaktadır. Bu noktada enformasyon kavramı, kelime olarak çok ilgi çekici olsa da medyanın arka planında kültürel boyutları barındıran göstergebilimsel, anlambilimsel niteliğini yok edemeyecek bir konumdadır. İdeolojik alan, analitik açıdan bir parçası olmadığı toplumsal, siyasal, teknolojik ve ekonomik ilişkiler içerisinde kendini göstermekte ve şekillenmektedir. İdeolojik alan, diğer alanlar üzerinde oldukça büyük etkilere sahiptir (İrvan, 1997). Gramsci'ye göre, hâkim sınıfın dünya görüşü entelektüeller aracılığıyla öylesine yayılır ki, bir anda bu görüş bütün toplumun ortak anlayışı ya da toplumun içinde yaşadığı "duygu yapısı" dönüşmektedir. Bu şekilde gerçekleştirilen ideolojik hegemonya, hâkim sınıfın zora başvurmadan egemenliğini sürdürmesini sağlamaktadır. Gramsci, işçi sınıfının bir karşı hegemonya hareketi sağlamasının, işçi sınıfı içerisinde bulunan entelektüellerinin etkin katılımıyla, kendi dar sınıf çıkarlarını aşan ve bütün toplumun çıkarlarını savunan bir ideoloji geliştirmesi ile mümkün olacağını savunmaktadır (Kılıçaslan, 2008:34). Medya kurumları, sürekli gönderdiği mesajlar aracılığıyla ve ideolojileriyle toplumsal yapı üzerinde yönetilen sınıfların tahakküm altına alınmalarına kendi rızalarının katılımları aracılığıyla

yeniden üreten ve haklılaştıran bir dizi değerler ve mekanizmalar üreterek hegemonyacı bir işlev görmektedirler. Haberlerde kullanılan hegemonyacı değerler ortak duyguları aşılama da çok önemli bir görev üstlenmektedir. Çünkü bu değerler doğal görünürler ve zorlama ile kullanılmamışlardır. Medyanın görece bağımsız olması, kullandığı mesajların daha fazla güvenilir ve meşruluk duygusu sağlaması anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda eğer medya doğrudan bir kontrol mekanizması tarafından yönetilirse, bu güvenilirlik ve meşruluk ifadelerinden söz edilmesi pek mümkün olmayacaktır (İrvan, 1997:116-117). Söylem kendini ideolojilerde gösterirken, söylem analizi ise haberin anlatı yapısını oluşturan sözcük ve cümlelerin hangi görüşlerden oluştuğunu tespit etmekte oldukça önemli bir yöntem olarak kabul görmektedir (Sine Nazlı ve Kalafat Çat, 2019: 115). Nitekim söylem çözümlemesi ile dilin ve temsilin nasıl üretildiğinin yanı sıra, temsil, anlam, iktidar arasındaki ilişkiler, kimlikler ve özelliklerin oluşunu da incelenmektedir (Özer, 2001:49).

Bu çalışmada elde edilen bulgular Van Dijk'ın söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma yapılırken farklı siyasal ideolojileri temsil etmeleri sebebiyle *Yeni Şafak*, *Yeni Çağ* ve *Evrensel* gazeteleri tercih edilmiştir. Çalışma, söz konusu gazetelerin birinci sayfalarıyla sınırlı tutularak depremin olduğu 6 Şubat 2023'ün ertesi günü 7 Şubat 2023-21 Şubat 2023 tarih aralığındaki birinci sayfalar çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada; *Yeni Şafak* gazetesinde 91, *Yeni Çağ* gazetesinde 57 ve *Evrensel* gazetesinde 67 haber olmak üzere depremlerle ilişkili toplam 215 habere rastlanmıştır. İnceleme ise konuyla ilgili tipik örnek oluşturan haberlerle sınırlı tutulmuştur.

2.1. Yeni Çağ Gazetesinde Yayınlanan Haberlerin Söylem Analizi

7 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*Yıkıldık*" şeklindedir. Haber alt başlığında depremlerin şiddetinden bahsedilirken, içerik kısmında depremlere ilişkin ayrıntılar verilmiştir. Haberde fotoğraf olarak depremlerin etkisiyle oluşan enkazların görüntülerinin kullanıldığı görülmüş, böylelikle retorik kuvvetlendirilmiştir. Mikro açıdan bakıldığında haberin başlığında kullanılan çoğul ifade, depremin sadece deprem bölgelerindeki vatandaşları etkilemediği ve kapsayıcı bir anlam sunulmaya çalışılmıştır. 8 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığının "*10 kentte üç ay boyunca OHAL*" şeklinde olduğu görülmüştür. Makro çözümlemenin bir ayağı olan şematik analiz açıdan bakıldığında haber, Cumhurbaşkanının tırnak içerisinde OHAL ilan etmesine yönelik açıklamalarından oluşmaktadır. Aynı gün yayınlanan diğer bir habere makro açıdan bakıldığında başlığın "*İktidar enkaz altında kaldı!*" şeklinde okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Alt başlıkta arama kurtarma çalışmalarının yetersiz olduğu ve iktidarın o ana kadar afetle mücadele konusunda yetersizliğine vurgu yapılmıştır. Şematik açıdan bakıldığında, içerikte yapılan çalışmaların yetersiz olduğundan bahsedilmiş ve iktidarın önlem almamasına yönelik eleştiriler yer almıştır. Mikro açıdan haber incelendiğinde, haberde kullanılan fotoğrafta az sayıda arama kurtarma ekibinin bulunduğu bir görüntü tercih edilerek haberin retoriği kuvvetlendirilmiştir. Bu yönüyle haber söylemi, eleştirel bir ifade takınarak iktidar aleyhine üretilmiştir. Haber retoriği de iktidar aleyhine söylemin güçlendirilmesi için makro ve mikro düzeyde unsurlarla güçlendirilmiştir.

9 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan habere tematik açıdan bakıldığında başlığın "*Kurtarma kaosu kabusa dönüştü*" olarak atıldığı belirlenmiştir. Haber alt başlığında, arama kurtarma ekiplerinin yetersizliği ve organizasyonlardaki eksikliklere vurgu yapılmıştır. Şematik açıdan incelendiğinde ise haberden kurtarılan kişilerinin azlığının nedeninin arama kurtarma ekiplerinin azlığından kaynaklı olduğu anlamının vurgulandığı ve bu içeriği desteklemek adına deprezede bir vatandaşın sözlerinin tırnak içerisinde verildiği tespit edilmiştir. Haberde, "*vatandaşlar arama kurtarma ekibi istiyor*" diye bir ifade kullanılarak haberin retoriği kuvvetlendirilmiştir. Aynı şekilde haberde kullanılan fotoğrafta bağırarak bir kadın, haberin anlamını iyice pekiştirmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere makro açıdan bakıldığında başlığın "*Sosyal medyaya kısıtlama*" olarak okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Haber içeriğini, deprezede yardım çağrılarını için kullandığı ifade edilen sosyal medyaya getirilen kısıtlamalar oluşturmuştur. Aynı zamanda İyi Parti Genel Başkanı Akşener'in bu konuya dair iktidar aleyhinde açıklamaları tırnak içinde verilmiştir. Diğer bir haberin başlığının "*Olanlar Oldu Bunlar Kader*" olarak oluşturulduğu görülmüştür. Haber içeriği, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın deprem bölgesi ziyaretinde yaptığı durum değerlendirmesinden oluşmaktadır. Haberde kullanılan fotoğraf, cumhurbaşkanının basın toplantısı esnasında çekilen fotoğrafıdır. Haber sunumu esnasında herhangi bir ihlal ya da yorum yoktur fakat başlık seçiminde iktidarın aleyhinde bir anlamı güçlendirilmek istenmiştir.

10 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haber başlığının "*zamana karşı yarış kaybediliyor*" şeklinde olduğu görülmüştür. İçerikte, arama kurtarma çalışmalarının azlığı ve yavaşlığına vurgu yapılarak vatandaşların, bu çalışmaların yetersizliğine isyanları tırnak içerisinde verilmiştir. Mikro açıdan bakıldığında, haberde kullanılan fotoğraf enkaz başında kendi başlarına yakınlarını çıkarmak isteyen vatandaşların görüntüleri kullanılarak haberin retoriği güçlendirilmiştir. 12 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*Depremde Ölmeyeni Soğuk Öldürmesin*" şeklindedir. Alt başlıkta, deprem bölgesinde yaşanan ağır kış şartlarına vurgu yapılmış, içerikte çok gün geçmesine rağmen yapılan yardımların yetersizliği belirtilmiştir. Haber metninde hem CHP hem İyi Parti Genel Başkanının deprem bölgesindeki eksikliklere yönelik açıklamaları yer almıştır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı "*mucize kurtuluşlar*" şeklindedir. İçerikte, enkaz altından çıkarılan vatandaşlar ve onlara yönelik bilgiler bulunmaktadır. Haberde kullanılan fotoğraf, kurtarılan anlarına ilişkindir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere makro açıdan bakıldığında başlığın "*Ranta izin vermedi evler yıkılmadı*" olarak yazıldığı görülmüştür. Alt ve üst başlık bulunmayan haberde içerik, depremin yıkıcı hasarlarına rağmen tek bir evin bile

yıkılmadığı Erzin’de, Erzin Belediye Başkanının bu konuya ilişkin açıklamalarından oluşmaktadır. Haberin mikro çözümlemesine bakıldığında, haberde kullanılan kelimeler ve çıkan anlam yıkılan binalarının nedeninin ranta izin verilmesinden kaynaklı olduğudur.

13 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan bir haber tematik açıdan incelendiğinde haberin başlığının “7 gün geride kaldı Bilanço ağırlaştı” şeklinde yazıldığı görülmektedir. Haberin alt başlığında, zaman geçtikçe kayıpların net bir şekilde belli olduğuna dair bir mesaj verilmiştir. İçerikte ise tam olarak yıkılan bina sayıları ve bölgede görev yapan ekiplerin sayıları yer almaktadır. 14 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan habere makro açıdan bakıldığında başlığın “Asrın ihmali” şeklinde okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Alt başlıkta deprem öncesi atılan hatalı adımlar bahsedilmiş ve depremden sonra yardımların yetersizliğine vurgu yapılmıştır. Mikro açıdan incelendiğinde, 2017 yılında kabul edilen imar affından söz edilmiş ve iktidarın attığı adımların yanlış olduğu ve depremin sonuçlarının ağır olmasının sorumlusunu iktidar olarak gösterilmiştir. Söz konusu haberin retorikliği genel olarak iktidar aleyhine bir anlamdan kurulmuştur.

15 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “Depremden 9 gün sonra kolladığı makul zaman gelmiş” şeklindedir. Haberin içeriğinde, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin deprem bölgelerini ziyaret etme zamanının geldiğine dair tırnak içerisinde açıklamaları verilmiştir. Haber, başlıkta kullanılan ifadeler ile Devlet Bahçeli’nin deprem bölgesini ziyarette geç kaldığı anlamı ön plana çıkarılmıştır.

16 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığının “10.günde hayata dönüş” olarak okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Haberin içeriğinde, depremden 10 gün sonra enkaz altından çıkarılan vatandaşlara dair bilgiler bulunmaktadır. Haberin fotoğrafında, bu depremde vatandaşların çıkarılma anlarını göstermektedir. 17 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “Deprem Sansürüne Akşener İsyanı” şeklindedir. Alt başlıkta İyi Parti Genel Başkanı Akşener’in iktidarın sansür kararına tepkileri tırnak içinde verilmiştir. İçerikte ise, Akşener’in basında uygulanan sansürlerden vazgeçilmesine, alınan bu kararların geri çekilmesine ilişkin görüşleri verilmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere makro açıdan bakıldığında başlığın “bağış şovuna tepki yağdı” olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Haberin içeriğinde, ekonomistlerin devlet bankalarının ve merkez bankası müdürlerinin televizyonda yapılan yardım programına katılıp yardım yapmalarına ilişkin eleştirileri paylaşılmıştır. Habere mikro açının bir ayağı olan lexical çözümleme (sözcüksel çözümleme) açısından bakıldığında haberin başlığında yardım ve şov kelimeleri bir araya getirilerek olumsuz bir anlam çağrıştırmakta ve habercinin öznel bakış açısı belli olmaktadır.

18 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haber başlığı “bir kişi istifa etmez mi kardeşim” şeklindedir. Haberin içeriğinde Akşener’in olanlardan dolayı kimsenin sorumluluk kabul etmediğini ve kimsenin istifa etmediğine dair görüşleri tırnak içerisinde verilmiştir. Haberde, İyi Parti Genel Başkanı Akşener’in enkazdan kurtarılan vatandaş hastanede ziyaret ederken görüntüsü kullanılmıştır. Haberde Akşener’in açıklamalarından seçilerek ön plana çıkarılarak başlığa taşınan anlamın iktidar aleyhinde olduğu görülmektedir. Ayrıca makro çözümlemeye göre bu ifadenin başlığa taşınması muhabir veya editörün de bu ifadeye yer alan düşünceye inandığını göstermektedir. Nitekim bu haber, iktidarı eleştiren bir haber olarak karşımıza çıkmaktadır. 19 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan bir başka haberin başlığı “Seçimden kaçışa altılı masa tepkisi” şeklindedir. Haberin içeriğinde, altılı masanın Bülent Arınç tarafından söylenen seçim ertelensin ifadelerine karşı çıkmalarına ilişkin görüşleri bulunmaktadır. Mikro açıdan bakıldığında, lexical çözümlemeye göre haberin başlığından iktidarın seçimden kaçtığına dair bir anlam çıkarılmakta ve kaçış kelimesi iktidarın aleyhine kullanılmıştır.

21 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haber başlığının “okulları tahliye için depremi mi beklediniz” şeklinde olduğu görülmüştür. Alt başlıkta, okulların açılmasına kısa bir süre varken 93 okulun riskli olduğundan dolayı tahliye kararı alınmasına vatandaşların tepkisinden söz edilmiştir. İçerikte ise bu duruma tepkilerin tırnak içerisinde vatandaş adı altında verildiği görülmüştür. Haberin içeriğinde öfke yağdı kelimelerinin kullanımı, iktidar aleyhine bir tutum sergilendiğini göstermektedir. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı “Erdoğan Derhal Üniversiteleri Yüz Yüze Eğitime Açsın” şeklindedir. Haberin içeriğinde, İyi Parti Genel Başkanının kapanan okullar hakkında görüşleri tırnak içerisinde verilmiştir.

2.2. Yeni Şafak Gazetesinde Yayınlanan Haberlerin Söylem Analizi

7 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “Kıyamet Gibi” şeklindedir. Üst başlıkta asrın depremlerinin yaşandığı belirtilmiştir. Alt başlıkta depremlerin merkez üssü ve şiddetleri verilmiştir. İçerikte ise depremlerin yaşandığı andan bahsedildiği ve depremin sonuçlarının aktarıldığı belirlenmiştir. Mikro çözümlemenin bir ayağı olan lexical çözümlemeye göre yaşanan depremler kıyamete benzetilmiş ve felaketin büyüklüğüne dikkat çekilmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “85 Milyon Tek Yürek olma Günü” şeklinde okuyuculara sunulduğu belirlenmiştir. Alt ve üst başlık bulunmayan haber şematik olarak çözümlendiğinde, haber içeriğinde birlik ve beraberlik mesajının ağır bastığı görülmüştür.

9 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “Bu felaketi atlatacağız” şeklindedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın depremedeleri ziyaret etmesi ve orada topluma moral veren açıklamaları haberin içeriğini oluşturmaktadır. Mikro açıdan habere bakıldığında, haberin içeriğinde “şerefsizler iftira atıyor”

açıklamalarının geçmesi iktidarı destekleyen bir tutum olduğunu göstermektedir. Haberde, bir anne ile Cumhurbaşkanının sarıldığı fotoğraf kullanılmıştır. Söz konusu fotoğrafta yer alan anne, tüm depremzedeleri temsil ederek Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı depremzedelerin kucaklayarak Cumhurbaşkanına olan inanç ve sevgileri vurgulanarak haberin retorik gücünü güçlendirilmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı "*Enkaz Önünde Siyasi Miting*" şeklindedir. Bu haber, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun deprem zamanında bile siyasi çalışmalarına devam ettiği ve Hatay havalimanıyla alakalı olarak yalan söylediğine dair bir mesaj barındırmaktadır. Haberde kullanılan ifadeler, muhalefetin aleyhine bir tavır izlendiğini göstermektedir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere makro açıdan bakıldığında başlığın "*En büyük kara depremi*" şeklinde sunulduğu tespit edilmiştir. Alt başlıkta Alman yayın organı Bild'in aynı şiddette bir depremi "*Almanya yaşasaydı bütün Almanya sarsılırdı*" şeklinde açıklamaları verilmiştir. Bu haber mikro açıdan incelendiğinde, haberde kullanılan ülkenin Almanya gibi gelişmiş bir ülke olması ve haberin içeriğinden depreminin şiddetinin büyüklüğüne vurgu yapılması gibi durumlar aslında bu olay kimin başına gelirse gelsin büyük yıkımlarla karşı karşıya kalacaktı gibi bir anlam çıkarmaktadır.

10 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*İlk Deprem Dört İkincisi 600 Binayı yıktı*" şeklindedir. Alt başlıkta Elbistan'da ilk binada az sayıda bina yıkılırken ikinci deprem sonunda daha çok bina yıkıldığı belirtilmiştir. Haberin içeriği, ilk depremden sonra içeriye giren vatandaşların enkaz altında kaldıklarına dair ifadelerden oluşmakta ve ayakta kalan bina kalmadığını belirten cümlelerden oluşmaktadır. 12 Şubat 2023 yayınlanan başka bir haberin başlığı "*Her şey bitti derken*" olarak okuyuculara sunulmuştur. Alt başlıkta, ekiplerin zamana karşı yarıştıkları belirtilmiş, üst başlıkta da depremin 6.gününde birçok kişinin kurtarıldığı ifade edilmiştir. İçerikte, kurtarılan kişilerin kaçınıcı saatte ve nerede kurtarıldığına dair ifadelerden bahsedildiği görülmüştür. 13 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*En büyük gücümüz bu dayanışma*" olarak atılmıştır. Üst başlıkta, Anadolu'da 15 Temmuz darbesinde ortaya çıkan milli ruhun yaşanan depremler sonrası yine ortaya çıktığından söz edilirken, alt başlıkta da yaşanan depremlerin yıkıcı etkilerinden ve halkın birlik ve beraberlik içinde olduğundan söz edilmiştir. Haberin içeriğinde, vatandaşların yardım için seferber olduğu ve binlerce kişinin gönüllü olarak görev yaptığından bahsedildiği görülmüştür. Haberde kullanılan fotoğraf ile, bu birlik ve beraberliği temsil eden bir görsel kullanılmış ve retorik kuvvetlendirilmiştir.

14 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*Canımız Türkiye*" şeklindedir. Alt başlıkta bir madencinin üzerine düşen neler varsa yaptıklarına dair sözleri tırnak içerisinde verilmiştir. Haberin içeriğinde, Devletin bütün unsurlarının canla başla depremzedeleri kurtarmak için çabalaması anlatılmaktadır. Mikro açıdan bakıldığında Mehmetçiğin boş alanda uyku tulumlarında uyurken yukardan çekilen fotoğrafı ile retorik kuvvetlendirilmiştir. 16 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*Yardım olup yağdı*" olarak okuyuculara sunulmuştur. Alt başlıkta toplanan para miktarı verilmiş, içerikte yardım kampanyasının kaç kanalda yayımlandığı, kaç para toplandığı ve Cumhurbaşkanının tırnak içerisinde toplanan paraların hepsinin depremzedeler için kullanılacağını söyleyen ifadeleri bulunmaktadır.

18 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığının "*Desteğimiz Ruhumuzdan Geliyor*" şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Alt başlıkta Pakistan Başbakanının Adıyaman'ı ziyaret etmesi ve depremzedelerle sohbet etmesinden söz edilmiştir. Haberin içeriğinde, Pakistan Başbakanı'nın, Pakistan olarak yapacakları yardımlara dair kişisel sözleri bulunmaktadır. Haberde, Başbakanın depremzedelerle sohbet ettiği esnada fotoğrafı kullanılmıştır. 19 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*Malatya Yaralarını Sarıyor*" şeklinde olmuştur. Alt başlıkta OSB'de iş başı yapılacağı söylenmiş, haberin içeriğinde de OSB'lerin açılacağı ve çalışanların iş başı yapacağı bilgileri tekrar edilmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının "*296. Saatte 2 kişi daha*" ifadelerinden oluştuğu görülmüştür. Alt başlıkta enkazdan biri çocuk üç kişinin sağ çıkarılmasından söz edilmiştir. Haberin içeriğinde, arama kurtarma ekiplerinin ısı ve ses tespit etmesiyle birlikte 3 kişiye ulaşıldığından söz edilmektedir.

20 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı "*Pençe'den Afete*" olarak verilmiştir. Alt başlıkta Pençe harekâtında görevlendirilen Mehmetçiğin depremzedelerin yaralarını sarması için deprem bölgelerinde görevlendirildiği ifade edilirken, içerikte de Mehmetçiğin bütün imkanlarıyla deprem bölgelerinde olduğu ve iyileştirmeye katkılar sağladığına dair mesajlar bulunmaktadır. Haberde, bir askerin çocuklarla olan fotoğrafı kullanılarak haberin retorik gücünü güçlendirilmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığının "*Şehrin Görüntüsü Değişti*" olarak okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Mikro açıdan bakıldığında haber, Hatay'da depremden önce ve sonra çekilen fotoğraflar kullanılarak depremin etkilerini göz önüne sermeyi amaçlamıştır. 21 Şubat 2023 yayınlanan başka bir haberin başlığı "*Sonuna kadar sizinleyiz*" şeklinde olduğu belirlenmiştir. Alt başlıkta ABD Dışişleri Bakanının yardım sözü verdiğine dair bir mesaj bulunmaktadır. İçerikte ise Mevlüt Çavuşoğlu ile Blinken'in görüşmesi ve ABD'nin 185 milyon dolar yardım yapacağına dair ifadeler bulunmaktadır. Haberde bu ikilinin el ele fotoğrafı kullanılmıştır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı "*Mehmetçik ilk andan itibaren seferber*" şeklindedir. Alt başlıkta Hulusi Akar'ın ifadeleri tırnak içerisinde verilmiş ve Türk Silahlı kuvvetlerinin depremin yaşandığı ilk andan itibaren halkın yanında olduğuna dair mesajlar verilmiştir.

2.3. Evrensel Gazetesinde Yayınlanan Haberlerin Söylem Analizi

7 Şubat 2023 tarihinde Evrensel gazetesinde yayınlanan haber makro açıdan incelendiğinde başlığın "*Göz göre göre acıya boğulduk*" şeklinde yazıldığı tespit edilmiştir. Üst başlıkta yaşanan 2 depremin 10 ili vurduğundan

bahsedilmekte, alt başlıkta ise uzmanların uyarılarının dinlenmediği ve felaketin sonuç olduğu belirtilmiştir. Haberin içeriğinde, depremin etkilerinden, uzmanların dinlenmemesinden bahsedilmiş ve haberde enkaz fotoğrafı gösterilmiştir. Haber mikro açıdan incelendiğinde, haberin başlığında yer alan “göz göre göre” ifadesi lexical çözümlemeye göre incelendiğinde depremin aslında beklendiği, buna rağmen bilim insanlarının uyarılarının dikkate alınmadığına dikkat çekilmektedir Aynı gün yayınlanan başka bir habere tematik açıdan bakıldığında başlık “Her yerde devlet nerede çığılığı” şeklinde okuyucularına sunulmuştur. Alt ve üst başlık bulunmayan haberin şematik çözümlenmesinde, haberin vatandaşların çaresizce bekledikleri anlamından üretildiği gözlenmiştir. Haberin içeriğinde, yetkililerin ulaşılmadık yer yok sözlerine yer verip, karşılık olarak gerçeğin öyle olmadığını belirten bir yorum bulunduğu belirlenmiştir.

8 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “Halk Seferberliğine karşı devlet OHAL’i” ifadelerinden oluşturulduğu görülmüştür. Alt başlıkta, hükümetin devlet kaynaklarını seferber edecek bir formülü değil tepkileri susturma yetkisi veren OHAL’in ilan edilmesinden bahsedilmiştir. Haberin içeriğinde, iktidarın arama kurtarma çalışmalarında yetersiz olduğu ve yapılan yardımlara da engel olduğu belirtilmiştir. Haberde, bir karikatür çizilerek iktidarın aleyhine bir tavır takınılmıştır. Mikro açıdan incelendiğinde, haberin başlığında kullanılan halkın seferberliğine karşı bir tutum sergilendiği görüşü, haberin iktidar aleyhine olduğunu göstermektedir.

9 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “Bürokrasi gitti yardım gitmedi” şeklindedir. Alt başlıkta arama kurtarma çalışmalarının ulaşmadığı yerler olmasına rağmen, vatandaşların gönderdikleri yardım malzemelerinin bürokrasiye takılmaları ve Cumhurbaşkanının güvenlik çemberi içinde deprem bölgelerini gezmesinden bahsedilmiştir. İçerikte ise haberin bir tarafında Cumhurbaşkanının tırnak içerisinde devletin “bu afette başarılı olduğunu iddia ettiği” sözleri kullanırken diğer tarafta bir yurttaşın tırnak içerisinde “enkazları elleriyle kazdıklarını” ifade eden bir mesaj verilmiştir. Haber mikro açıdan incelendiğinde iki fotoğrafın yan yana koyulması ile Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın açıklamalarının gerçeği temsil edilmediği anlamının güçlendirilmeye çalışıldığı gözlenmiştir.

10 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “Bu kader planını yazan utansın” şeklindedir. Alt başlıkta arama kurtarma faaliyetlerinin hızlansa da çözüm olmadığı ve ölü sayısının katlandığı verilmiş, şematik incelemede haberden çıkan anlamın ise depremden sonra neden gerekli adımların atılmadığı yönünde olduğu gözlenmiştir. Mikro açıdan bakıldığında haberde, aynı zamanda Cumhurbaşkanının bir karikatürü çizilerek haberin retoriği kuvvetlendirilmek istenmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı “Yaşatamayan Devlet Definde de Yok” şeklindedir. Haberin içeriğinde, defin işlemlerini hayatlarını kaybeden insanların yakınlarının yaptığına dair mesajlar kullanılmıştır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı “Komşu da dayanışma seferberliği” olarak sunulmuştur. Haberde Yunanistan’ın depremler için yardım toplamasından söz edilirken, mikro açıdan bakıldığında haberin içerisinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın bir gece ansızın gelebiliriz diyerek tehdit ettiği Yunanistan’ın yardım eli uzattığı belirtilerek iktidarın politikaları da eleştirilmiştir.

11 Şubat 2023 tarihinde yapılan haber makro açıdan incelendiğinde, haberin başlığının “Ölüme Terk Edildik” ifadelerinden oluştuğu görülmüştür. Alt başlıkta birçok yerde çalışmaların bitirildiği ifadesi bulunmaktayken, içerikte de vatandaşların tırnak içerisinde bu duruma tepkileri verilmiştir. Haber, olayın tanıklarının kendi ifadelerinin kullanılmasının sağlanmasıyla birlikte haberin retoriği güçlendirilmeye çalışılmıştır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığının “Gerekli hıza Ulaşamadık itirafı” şeklinde okuyuculara sunulduğu tespit edilmiştir. Cumhurbaşkanının “müdahaleleri gerekli hıza ulaştırmadıklarına dair” ifadeleri tırnak içerisinde verilmiş ve bu sözler haberin başlığında “görüldüğü üzere Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bir itirafta bulunduğu” şeklinde okuyuculara sunulmuştur.

12 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haber makro açıdan incelendiğinde, haberin başlığının “Asrın Cinayeti” ifadelerinden oluştuğu belirlenmiştir. Haberin içeriğinde, iktidarın ve medyasının yaşanan depremleri asrın felaketi olarak nitelendirmesi, uzman bir kişinin ise yetkililerin uzmanları dinlemediği ve yaşanan felaketlerin sonuçlarının da kaçınılmaz olduğuna dair görüşleri tırnak içerisinde verilmiştir. Haberin başlığı iktidar aleyhine bir tavır takınıldığının göstergesidir. 13 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haber makro çözümlemenin bir ayağı olan tematik açıdan incelendiğinde, haberin başlığının “Üniversiteleri Açın enkazı büyütmeyin” şeklinde olduğu görülmüştür. Alt başlıkta eğitimcilerin iktidara uyarıları ifade edilmiş, içerikte de eğitimcilerin alınan kararı yanlış buldukları ve karardan dönülmesi gerekliliğine dair görüşleri verilmiştir. Mikro incelemenin bir ayağı olan lexical çözümlemeye göre haber incelendiğinde, haberin içerisinde tek adam rejimini belirten ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı “Müteahhitler göz altına alınıyor yetkililere dokunan yok” şeklinde okuyuculara sunulmuştur. Haberin içeriğinde müteahhitlere yetkiyi veren kişiler hakkında henüz bir soruşturma açılmadığına dair ifadeler kullanılmıştır. Mikro açıdan haber incelendiğinde, haberin başlığında kullanılan yetkililere dokunan yok gibi ifadeler iktidar aleyhine b bir tutum takınıldığını göstermektedir.

14 Şubat 2023 tarihinde yapılan habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “Müdahalede Gecikmeler Bilanço Yu Büyüttü” ifadelerinden oluştuğu tespit edilmiştir yapılmıştır. Şematik açıdan bakıldığında, bir uzmanın depremden hemen sonra atılması gereken adımların yeni yeni atılmaya başlanması nedeniyle kayıpların sayısının yükseldiğine dair görüşleri tırnak içerisinde verilmiştir. Bu haber iktidar aleyhine yapılan bir

haber olarak görülmektedir. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı “*Sekizinci Günde Umut Bitmedi*” şeklinde okuyuculara sunulmuştur. Haberin içeriğinde, enkaz altından vatandaşların kurtarılmasına devam edildiğine dair ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Mikro açıdan bakıldığında haber, aynı zamanda erken müdahale edilseydi daha fazla insan kurtarılabilirdi mesajı vermektedir.

15 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığının “*Acıyı Darbeye Çeviremezsiniz*” şeklinde olduğu görülmüştür. Alt başlıkta Bülent Arınç’ın seçimlerin ertelenmesi çağrısına hukukçuların şiddetle karşı çıkması ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde hukukçuların seçimin ertelenmemesi gerektiğine dair görüşleri tırnak içerisinde verilmiştir. 16 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığı “*Açık ve net: Seçimler zamanında yapılacak*” şeklindedir. Haberin içeriğini, CHP Genel Başkanının seçim ertelensin çağrısına seçimlerin zamanında yapılacak cevabı vermesi oluşturmaktadır. Aynı gün yayınlanan başka bir habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*Yardımlara operasyon*” ifadelerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Alt başlıkta Pazarcık’ta halkın dayanışma organizasyonunun dağıtıldığı ve yardımlara el konulduğu ifade edilmiş, içerikte de dayanışma örgütünün çalışmalarını durduran kaymakamın yardımlara izin vermediğine dair ifadeleri tırnak içerisinde verilerek kayyumcu bir yönetim tavrı takınıldığı belirtilmiştir. Mikro açıdan bakıldığında, haberin içerisinde kullanılan kayyum kelimesi iktidarın politikalarına atılan bir taşır ve bu açıdan bakıldığında bu haber iktidar aleyhine bir tutum göstermektedir.

17 Şubat 2023 tarihinde yapılan habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*Düşük zamma, deprem kılıfı*” olarak oluşturulduğu görülmüştür. Şematik incelemede ise haberde, patronların deprem nedeniyle düşük zam yapmasından dolayı işçilerin iş bırakmasına dair bir içerik bulunmaktadır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığının “*İktidar talan peşinde*” ifadelerinden oluştuğu görülmüştür. Haberde, Tarım ve Orman Bakanlığının depremi fırsat bilip verimsiz orman alanlarında güneş enerjisine dayalı elektrik üretim sistemi inşa edeceklerine ilişkin söylemler bulunmaktadır. Mikro incelemenin bir ayağı olan lexical çözümlemeye göre, başlıkta kullanılan talan kelimesi ile iktidarın yan yana getirilmesi ile beraber iktidar üzerinde olumsuz bir anlam oluşturulduğu görülmüştür. 18 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*Siyasi sorumlular hesap vermeli*” ifadelerinden oluştuğu görülmüştür. Haberde, Emek Partisinin felaket yaşanmadan önce gerekli adımları atmayan iktidara yaptığı eleştirilerinden söz edilmiş ve işçilerin siyasette daha fazla ağırlığa sahip olmaları gerektiğine ilişkin ifadeleri kullanıldığı görülmüştür. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığının “*YÖK Sağlık Öğrenciler kararlı*” olarak okuyuculara sunulduğu tespit edilmiştir. Alt başlıkta YÖK başkanının öğrencilerin uzaktan eğitim kararının iptaline dair isteklerine kulak tıkadığı ve bu dönemin online bir şekilde olacağına dair açıklamaları verilmiştir. Haberin içeriğinde ODTÜ öğrencilerinin bir araya gelerek uzaktan eğitim istemediklerine dair yaptıkları eylemin bilgilerinin sunulduğu görülmüştür.

19 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*Yuva mı tabutluk mu*” şeklinde oluşturulduğu görülmüştür. Üst başlıkta, maddi durumları iyi olmayan İstanbul’da yaşayan vatandaşların oturduğu evlerin sağlam olup olmadığına dair test yaptırılmamasına dair ifadeler kullanılırken, alt başlıkta ise İstanbul Büyükşehir Belediyesinin vatandaşların talebine yoğunluktan dolayı cevap veremediği, devletin de parası olmayı kaderine terk ettiği ifadelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Haberin içeriğinde vatandaşların oturdukları evleri sağlam olup olmadıklarını öğrenmelerinin maliyetli olması ve oturdukları binaların çürük çıkma endişesine sahip olduklarından bahsedilmiştir. Mikro açıdan haber incelendiğinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesinden bahsederken yoğunluktan dolayı cevap veremediği ifade edilmekte fakat iktidara konu gelince vatandaş kaderine terk etti ifadesi kullanılarak iktidar aleyhine bir tavır takınıldığı tespit edilmiştir.

20 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan haberin başlığının “*Göçün Faturası da Depremzedeye*” olarak okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Alt başlıkta depremedelerin taşınma ücretlerini kendilerinin karşıladığı ifade edilmiştir. Haberin içeriğinde yüksek nakliye ücretleri ve vatandaşların evlerindeki eşyaları kurtarabilmek adına verdikleri canları pahasına mücadele anlatılmaktadır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığı “*Depremzede de öğrenciyi de mağdur ediyorlar*” şeklinde olduğu belirlenmiştir. Haberin içeriğinde, öğrencilerin uzaktan eğitim kararının iptalini ve depremedelerin daha rahat edecekleri yerlere taşınmasını istediklerine dair ifadelerinin kullanıldığı görülmüştür. Mikro açıdan inceleme yapıldığında, haberin başlığında iktidarı suçlayıcı bir ifade kullanılmış ve habercinin veya gazetenin ideolojisinin net bir biçimde ortaya konduğu tespit edilmiştir.

21 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*AFAD varken de yokmuş*” ifadelerinden oluşturulduğu görülmüştür. Alt başlıkta hükümet yetkililerinin ilk andan itibaren oradaydık açıklamaları ve deprem bölgelerine giden gönüllülerin ilk anda sadece biz vardık ifadeleri tırnak içerisinde verilmiştir. Haberin içeriğinde ilk günlerde koordinasyonu gönüllülerin sağladığı ve geri dönmek istediklerinde Kocaeli AFAD müdürlüğünden soruşturmaya tehdit edildiklerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Aynı gün yayınlanan başka bir habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*Vaat var, sorumlu yok*” şeklinde hazırlandığı görülmüştür. Alt ve üst başlık bulunmayan haberde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın MHP Lideri Devlet Bahçeli ile Hatay’da vaatler vermesi ve yaşanan felaketlerin sorumluluğunu almamasına dair bir içerik bulunmaktadır. Haberde, Cumhurbaşkanı’nın Hatay’da toplantı yaptığı sırada bir fotoğraf kullanılmıştır. Aynı gün yayınlanan başka bir haberin başlığının “*Depremzede sokaktan tas tas su topluyor*” şeklinde olduğu belirlenmiştir. Alt ve üst başlık bulunmayan haberde, depremedelerin hasarlı

binalardan akan suları tasla topladıklarına dair bir içerik bulunmaktadır. Mikro açıdan bakıldığında haberde kullanılan bir vatandaşın tasla suları toplamasına dair görsel ile haberin retoriği kuvvetlendirilmiştir. Aynı gün yayınlanan başka bir habere tematik açıdan bakıldığında, haberin başlığının “*Açıklanan yardımlar neye yetsin!*” şeklinde okuyuculara sunulduğu görülmüştür. Makro çözümlemenin bir ayağı olan şematik çözümlenmeye göre haberin içeriği, iktidarın açıkladığı yardımların depremzedelere yetmeyeceğine ilişkin ifadeleri barındırmaktadır. Mikro açıdan bakıldığında haberin başlığı ve kullanılan ünlem işareti açıklanan yardımların yetersiz olduğunu ifade etmektedir.

3. Sonuç

Günümüzde habercilik haberdar etmenin yanı sıra ideolojik bir mücadele alanı haline gelmiştir. Bu çalışma da söz konusu ideolojik mücadeleyi tespit etmek amacıyla 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerini konu edinen haberler Van Dijk eleştirel haber söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu sebeple ideolojik belirlenimleri olan üç gazete tercih edilmiştir. Milliyetçi bakış açısını temsil eden *Yeniçağ* gazetesinin haber içeriklerine bakıldığında, gazetenin 15 gün süre içerisinde birinci sayfasındaki neredeyse yapılan bütün haberlerin içeriğinin yaşanan deprem felaketleri olduğu görülmüştür. Haberlerin içerikleri incelendiğinde ise “enkazdan çıkarılan vatandaşlara yönelik haberler, yaşanan depremlerden dolayı iktidarı sorumlu tutan haberler, İstanbul depremine yönelik hazırlık haberleri, sosyal medyanın kısıtlanmasına yönelik haberler, deprem bölgesinde atılması gereken adımlara dair haberler, üniversitelerin uzaktan eğitimle devam edeceğine dair haberlere yer verildiği görülmüştür. *Yeniçağ* gazetesinde yer alan haberlerin söylemleri incelendiğinde ise bazı haber başlıklarında iktidar aleyhine çok net ifadeler kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda yayınlanan haberlerde ağırlıklı olarak muhalefetin söylemlerine yer verilerek Kahramanmaraş Depremleri konulu haber metinlerinin anlamının bu bağlamda oluşturulduğu sonucu elde edilmiştir.

İslami sağ ideolojiyi temsilen seçilen Yeni Şafak gazetesinin söylemleri incelendiğinde ise, bu gazetenin de *Yeniçağ* gibi ilk sayfasında yayınlanan haber içeriklerinin neredeyse tamamının depreme yönelik olduğu görülmüştür. Haberlerde çoğunlukla “birlik ve beraberlik” mesajları verilmiş, yardımın önemine vurgu yapılmıştır. Bazı haberler, depremlerin şiddetinin oldukça büyük olduğunu vurgularken bazı haberlerde de “diğer ülkelerin başına böyle bir felaket gelse büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalacakları” anlamından üretilmiştir. Söz konusu haberler doğrultusunda depremler sebebiyle iktidara yapılan eleştirileri oklarına karşı Yeni Şafak gazetesinin kalkan görevi gördüğünü söylemek mümkündür. Gazetede üretilen deprem konulu haberlerin neredeyse tamamında iktidar bakış açısını destekleyen türde haber içeriklerine rastlanmıştır.

Sol ideolojiyi temsilen seçilen Evrensel gazetesi de diğer gazeteler gibi 15 günlük periyotta ilk sayfasında ağırlıklı olarak deprem felaketini kendine konu edinmiştir. Gazetede yer alan haberlerin neredeyse tümünün söyleminde, “iktidarın yardım ve arama kurtarma çalışmalarının eksikliğine” vurgu yapılmış ve eleştirilmiştir. Evrensel gazetesi deprem sebebiyle üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesine yönelik içeriklere diğer gazetelere nazaran daha fazla yer vermiştir. Gazetenin iktidar nezdindeki eleştirilerini ağırlıklı olarak “uzaktan eğitim” konusu etrafında güçlendirdiği gözlenmiştir. Yine gazetede, fotoğrafın yanı sıra iktidarın aleyhinde karikatürlere de rastlanmıştır. Evrensel gazetesinde, diğer gazeteler gibi müteahhitlerin yakalanmasına ilişkin haberler bulunmuş, ilaveten müteahhitler dışında onlara yetkileri verenlere herhangi bir işlem yapılmadığı yönünde haberlerle iktidara yönelik eleştiriler sürdürülmüştür.

Deprem şiddetinin ve etkilerinin inanılmaz derecede büyük olduğu 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri, ulusal basında büyük yankı uyandırmıştır. Yapılan çalışmadan da görüldüğü üzere, inceleme süresi içinde incelenen gazetelerin bütün odağının deprem felaketi olduğunu söylemek mümkündür. Doğal felaketin etkisi ne kadar büyükse medyada da yer alma sıklığı o kadar artmaktadır. Ancak böylesi bir felaket tablosunda bile gazetelerin gerçekleri kendi ekonomik ve ideolojik belirlenimleri doğrultusunda haberleştirildiği yapılan incelemede tespit edilmiştir. Bu bağlamda incelenen gazetelerin sahip oldukları ideolojilerin doğrultusunda, haberlerinde kullandıkları söylemlerde farklılıklar olduğu ortaya konmuştur. Aynı haber, bir gazetede daha olumlu şekilde verilirken, diğer bir gazetede olayın olumsuz taraflarına vurgu yapıldığı görülmüştür.

Gazeteciliğin nesnellik ve objektiflik ölçütleri doğrultusunda kamuyu bilgilendirip gerçekleri olduğu gibi aktaran bir habercilik kaygısıyla yayınlarını sürdürmesini beklenmektedir. Ancak bu çalışmada da görüldüğü gibi ideolojik unsurların gerçeği çevreleyerek farklı bakış açıları ekseninde gerçeğe yön verdiği gözlenmektedir. Gazetecilik herhangi bir ideolojik kaygı gözetmeksizin “Biz ve Onlar” arasında kutuplaştırma yapmadan içerik üretmeye başladığı vakit gerçek kamu yararını ön planda tutacaktır.

Kaynakça

- Althusser, L. (2008). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları. İstanbul: İthaki Yayınları
- Balci, E.V., Tiryaki, S. ve Karakuş, M. (2022). Exploring the transformation of opinion leaders from a traditional to a digital mindset. *International Journal of Organizational Leadership*, 11, 36-50.
- Çağlak, E. (2020). Pandemi ve Gazetecilik. A. Sağlık içinde, Pandemi!nsan (s. 64-76). Çanakkale: 18 Mart Üniversitesi Yayınları Yayın No:144.
- Çalışır, G. (2020). Kişilerarası İletişim Bağlamında Televizyon Reklamlarında Söylem Analizi: Çaykur, Lipton ve Doğuş Çay Reklamları. *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 4(7), 1-23.
- Çatlı, B. ve Taş, O. (2010). Kriz Haberciliği. *Televizyon Haberciliğinde Etik*, 237-251.
- Çuhacı, A. (2012). Ulrich Beck'in Risk Toplumu Kuramı. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(14), 129-157.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(23), 353-373.
- Devran, Y. (2010). Haber Söylem İdeoloji. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Elbirlik, T. (2015). Söylem kuramı ve XVI. yüzyıl siyasetnamelerinde söylem analizi.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Ergünay, O. (11-12 Kasım 2009). Doğal Afetler ve Sürdürülebilir Kalkınma. Deprem Sempozyumu (s. 1-11). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Güngör, S. (2001). Althusser'de İdeoloji Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 221-231.
- Houston, J. B., Pfefferbaum, B., and Rosenholtz, C. E. (2012). Disaster news: Framing and frame changing in coverage of major US natural disasters, 2000–2010. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 89(4), 606-623.
- İrvan, S. (1997). Medya, Kültür, Siyaset. Ankara: Ark Yayınları.
- Kılıçaslan, E. (2008). Siyasal İletişimde İdeolojik Dil. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Koç Akgül, S. (2017). Olağanüstü Durumlar, İletişim ve Habercilik Yaklaşımları. *Trt Akademi*, 2(3), 6-47.
- Koç, S. (2006). 1923-2000 Yılları Arasında Türkiye'de Yaşanan Doğal Afetlere İlişkin Türk Basınında. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (8), 83-114.
- Özer, Ö. (2001). Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri, Konya: Literatürk Yayınevi.
- Pantti, M. (2019). Crisis and disaster coverage. *The International Encyclopedia Of Journalism Studies*, 1-8.
- Quarantelli, E. L. (1991). Lessons from Research: Findings on Mass Communication System Behavior in the Pre., Newark: University of Delaware Disaster Research Center.
- Reynolds, B. and Seeger W.M. (2014). Crisis and emergency risk communication as an integrative model. U.S Department of Health and Human Services.
- Sine Nazlı, R. ve Kalafat Çat, A. (2019). 24 Haziran Erken Seçimlerinin Gazete Haberlerindeki Söylem Çözümlemesi, *Global Media Journal: Turkish Edition*, Vol. 10 Issue 19, p113-145. 33p.
- Soydan, E. ve Alparlan, N. (2014). Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 53-64.
- Sarı, G. ve Sine Nazlı, R. (2022). Haberde Kadının İnşası: Afgan Kadınları Örneği. *Sosyal Mucit Academic Review*, 3 (1) , 148-175 .
- Soydemir, S. (2012). Ulrich Beck ve düşününümsel modernleşmenin krizi. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 71-80.
- Toker, H. (2016). "Bütünleşik Afet Yönetimi", *Doğal Afetler, İletişim ve Medya içinde*, (Ed. Z. T. Karaman, A. Altay), İzmir: İlkem Yayınları.
- Van Dijk, A. (1988). News As Discourse. ABD Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, T. (1997). Discourse as structure and process Vol.1. Sage.
- Yaylagül, L. (2019). Kitle İletişim Kuramları. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yıldırım, E. (2008). Risk Toplumunda (Depremle) Yaşamak. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 3(1), 75-85.

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Presentation of Natural Disaster News in Media: The Example of the Earthquake in Kahramanmaraş on February 6, 2023

Rengim Sine Nazlı, Burak Soylu

Extended Summary

Natural disasters are a psychological and sociological phenomenon that has social and cultural consequences not only in the region where they occur but also all over the world, and can affect all living things. Media; There are functions of informing and informing, control and criticism, explaining and forming public opinion, educational function and entertaining. The media is an important source of information due to its information function, but it is also important to convey the news in an accurate, impartial and objective manner as well as to deliver the news quickly and understandably. In particular, social events such as war and natural disasters attract great attention from the media and play an important role in solving the communication problem between individuals and society. Citizens follow the developments on media platforms and are very interested in such events. Natural disaster reporting; In extraordinary cases, it is a process that media platforms apply in their content and should be carried out carefully. Especially when natural disasters with great effects are experienced, employees of media organizations should act by prioritizing journalistic ethics and take the necessary steps to inform the society. Media platforms can present social events to the masses in different ways in line with their own ideologies. From this point of view, it is important to look at the way media platforms present news from various sources representing different ideologies in order to see the events from a broad perspective. The aim of this study is to obtain findings about the way disaster news is presented in the media and to determine what kind of discourse the media develops on issues that concern the whole country. In this study, in which Van Dijk's discourse analysis technique was used, 3 newspapers with different political ideologies were examined for 15 days. Discourse analysis is a method for ideologically analyzing how language is used in social contexts, written or spoken texts and the social-cultural contexts in which these texts are produced and interpreted. During the study period, a total of 215 news related to earthquakes were found, 91 in Yeni Şafak newspaper, 57 in Yeni Çağ newspaper and 67 in Evrensel newspaper. The review, on the other hand, was limited to the news that set a typical example on the subject. The February 6 Kahramanmaraş earthquakes, in which the intensity and effects of the earthquake were incredibly great, had great repercussions in the national press. As can be seen from the study, it is possible to say that the entire focus of the newspapers examined during the review period was the earthquake disaster. In this context, it has been revealed that there are differences in the discourses used in the news in line with the ideologies of the newspapers examined. While the same news was given in a more positive way in one newspaper, it was seen that the negative aspects of the event were emphasized in another newspaper. It has been observed that the news about the citizens who were pulled out of the rubble, the news blaming the government for the earthquakes, the news about the preparations for the Istanbul earthquake, the news about the restriction of social media, the news about the steps to be taken in the earthquake zone, and the news that universities will continue with distance education were included in the Yeni Çağ newspaper. In the news in Yeni Şafak newspaper, messages of unity and solidarity were mostly given and the importance of aid was emphasized. While some news emphasizes that the intensity of earthquakes is quite large, some news has produced the meaning that if such a disaster happens to other countries, they will face great difficulties. In the Evrensel newspaper, the lack of aid and search and rescue efforts of the government was emphasized and criticized. Evrensel newspaper gave more space to the content of universities to distance education due to the earthquake compared to other newspapers. It has been observed that the newspaper has strengthened its criticisms of the government mainly around the issue of distance education. The greater the impact of the natural disaster, the greater the frequency of media coverage. However, even in such a catastrophic picture, it has been determined in the examination that the newspapers report the facts in line with their own economic and ideological determinations. It has been observed that even in a disaster where many people lost their lives, thousands of buildings were destroyed, many living things had to leave their homes, and not only regional but also national effects, media organizations did not compromise on their own political ideologies.